

הַלְבוֹת וְכִיָּה וּמִתְנָה פֶּרֶק ו

א. לְעוֹלָם אוֹמְדִין דַּעַת הַנוֹתֵן : אִם הָיוּ הַדְּבָרִים מֵרָאִין סוֹף דַּעַתוֹ עוֹשִׁין עַל פִּי הָאֹמֵד, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא פִּרְשׁ. כִּיצַד : מִי שֶׁהֵלֵךְ בְּנוֹ לְמִדֵּינַת הַיָּם וְשָׁמַע שְׁמַת, וְעָמַד וְכָתַב כָּל נִכְסָיו לְאַחַר מִתְנָה גְּלוּיָה גְּמוּרָה, וְאַחַר כֵּךְ בָּא בְּנוֹ אֵין מִתְנָתוֹ קִיּמַת : שֶׁהַדְּבָרִים מוֹכִיחִין שֶׁאֵלּוּ יָדַע שֶׁבְּנוֹ קָיָם, לֹא הָיָה נוֹתֵן כָּל נִכְסָיו. לְפִיכֵךְ אִם שִׁיר מִנִּכְסָיו כָּל שֶׁהוּא, בֵּין קֶרֶקַע בֵּין מִטְלָטְלִין מִתְנָתוֹ קִיּמַת.

ב. וְכֵן הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו מִתְנָה לְאַחַד מִבָּנָיו, בֵּין שֶׁהָיָה בָּרִיא בֵּין שֶׁהָיָה שָׂכִיב מָרַע, אִפְּלוּ הָיָה הֵבֶן קֶטֶן הַמָּטֵל בְּעֵרִיסָה לֹא עָשָׂהוּ אֵלָּא אֶפְטְרוּפּוֹס, וְהָרִי הוּא בְּכָל הַנִּכְסִים כְּאַחַד מֵאֲחָיו : אֹמְדֵן דַּעַת הוּא, שֶׁלֹּא נִתְּכּוֹן אֵלָּא לְהִיּוֹת אֲחָיו נִשְׁמָעִין לוֹ. וְאִם שִׁיר כָּל שֶׁהוּא, בֵּין קֶרֶקַע בֵּין מִטְלָטְלִין זָכָה הֵבֶן בְּמִתְנָה.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁכָּתַב לְבֶן בֵּין הַבָּנִים. אָבֵל אִם כָּתַב כָּל נִכְסָיו לְבֶן בֵּין הַבָּנוֹת, אוֹ לְבַת בֵּין הַבָּנוֹת, אוֹ לְאַחַד מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין שָׂאֵר הַיּוֹרְשִׁין אֵף עַל פִּי שְׁלֹא שִׁיר כָּלוּם, מִתְנָתוֹ קִיּמַת.

ד. וְכֵן הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין בָּרִיא בֵּין שָׂכִיב מָרַע אֵף עַל פִּי שֶׁקָּנָה מִיָּדוֹ, לֹא עָשָׂה אוֹתָהּ אֵלָּא אֶפְטְרוּפִיָּה עַל יוֹרְשָׁיו : בֵּין שֶׁהָיוּ יוֹרְשָׁיו בָּנָיו מִמֶּנָּה, אוֹ מֵאַחֶרֶת, אוֹ אֲחָיו, אוֹ שָׂאֵר יוֹרְשָׁיו. וְאִם שִׁיר כָּל שֶׁהוּא, בֵּין קֶרֶקַע בֵּין מִטְלָטְלִין קָנָה כָּל שֶׁכָּתַב לָהּ.

ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּנִשְׁוֹאָה. אָבֵל אִם כָּתַב כָּל נִכְסָיו לְאִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה, אוֹ לְגִרוּשָׁה אֵף עַל פִּי שְׁלֹא שִׁיר כָּלוּם, הָרִי הִיא כְּשָׂאֵר כָּל אָדָם וּמִתְנָתוֹ קִיּמַת.

ו. הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו לְאַחַד מִבָּנָיו וְלְאַחַר קָנָה הָאֲחֵר חֲצִי הַנִּכְסִים בְּמִתְנָה, וְנִשְׁאֵר הַחֲצִי לְבָנָיו ; וְהֵבֶן שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ, אֶפְטְרוּפּוֹס עַל שָׂאֵר אֲחָיו.

ז. וְכֵן אִם כָּתַב כָּל נִכְסָיו לְאִשְׁתּוֹ וְלְאַחַר הָאֲחֵר קָנָה מִחֲצָה, וְאִשְׁתּוֹ אֶפְטְרוּפִיָּה עַל הַמִּחֲצָה.

ח. כָּל אִשָּׁה שֶׁקָּנָה כָּל נִכְסֵי בַּעְלָהּ בְּמִתְנָה אֲבָדָה כְּתֻבָּתָהּ, וְתִקְרַע ; לְפִיכֵךְ אִם יָצָא עָלֶיהָ שְׁטֵר חוּב, וְהֵלְכוּ כָּל הַנִּכְסִים בְּחוּבָהּ שֶׁקָּדַם הַמִּתְנָה תִּשְׁאֵר הִיא בְּלֹא כָלוּם, וְלֹא תִקַּח בְּכְתֻבָּתָהּ שֶׁקָּדְמָה הַחוּב : שֶׁאֹמְדֵן דַּעַתָּה הוּא שֶׁבְּהִנֵּיָה שֶׁבָּאָה לָהּ בְּשִׁמוּעָה זֹו שֶׁכָּתַב לָהּ כָּל נִכְסָיו, אֲבָדָה כָּל זְכוּת שִׁישׁ לָהּ בְּנִכְסִים חוּץ מִמִּתְנָה זֹו.

ט. וְכֵן כָּל הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו, בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקֻבוֹת, בֵּין בָּרִיא בֵּין שָׂכִיב מָרַע, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ עֲמָהֶן קֶרֶקַע כָּל שֶׁהוּא הוֹאִיל וְעָשָׂה אוֹתָהּ שְׂתָף בֵּין הַבָּנִים, וְלֹא מִחַת אֲבָדָה כְּתֻבָּתָהּ, וְאִינָה טוֹרֶפֶת מִנִּכְסִים אֵלּוּ כָלוּם. אָבֵל מִנִּכְסִים שֶׁיִּבְאוּ לוֹ אַחֵר אֵלּוּ, נוֹטֵלֶת מֵהֶן כְּתֻבָּתָהּ.

י. כָּתַב לָהּ עֲמָהֶן מִטְלָטְלִין בְּלִבָּד, אוֹ שִׁשִּׁיר לְעֲצָמוֹ קֶרֶקַע כָּל שֶׁהוּא כְּתֻבָּתָהּ קִיּמַת. וְתִקְנַת גְּאוּנִים הִיא שֶׁאִפְּלוּ שִׁיר מִטְלָטְלִין כָּל שֶׁהוּא כְּתֻבָּתָהּ קִיּמַת, שֶׁהָרִי הִיא אוֹמֶרֶת מִמָּה שִׁשִּׁיר אָנִי גּוֹבָה ; וּמִתּוֹךְ שֶׁתִּרְדַּ לְמָה שִׁשִּׁיר, תִּרְדַּ לְשָׂאֵר נִכְסִים וְתִטְרֹף.

יא. הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו לְבָנָיו, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ חֵלֶק עֲמָהֶן, וּמִתְנָה אֶחָד

מִן הַבָּנִים הָרִי זֶה גּוֹבֵה כְּתִבְתָּהּ מִחֶלֶק זֶה שְׁמַת, שְׁלֹא אֲבֹדָה זְכוּתָה אֲלֵא מִלְטָרֶף מֶהֱן.

יב. הָרוּצָה לְהַנָּשֵׂא, וְכִתְבָּה כָּל נִכְסֶיהָ בֵּין לְבָנָהּ בֵּין לְאַחַר, וְאַחַר כֵּךְ נִשְׂאָתָה, וְנִתְגַּרְשָׁה, אוֹ מֵת בַּעֲלָהּ מִתְּנָתָהּ בְּטִלָּה: שְׂזוּ מִבְּרַחַת הִיא; וְלֹא כְּתִבָּה כָּל נִכְסֶיהָ אֲלֵא לְהַבְרִיחַ מִבַּעֲלָהּ שְׁלֹא יִירָשְׁנָה, וְכִשְׁתִּהֶיהָ צָרִיכָה לָהֶן יַחְזְרוּ לָהּ. לְפִיכֶךְ אִם מֵתָה הִיא בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, קָנָה הַמֶּקְבֵּל מִתְּנָה אֶת הַכֹּל. וְאִם שִׁירָה כָּלוּם, אִפְּלוּ מִטְּלָטְלִין מִתְּנָתָה קִיָּמָת; וְאַף עַל פִּי שְׁנִתְגַּרְשָׁה, אֵינָה חוֹזֶרֶת.

יג. כָּל הַנוֹתְנִין כָּל נִכְסֵיהֶם כִּשְׁתִּבְטֵל הַמִּתְּנָה וַיַּחְזְרוּ כָּל הַנִּכְסִין לְבַעֲלִים הָרִאשׁוֹנִים, אֵין הַמֶּקְבֵּל מִתְּנָה מִחֲזִיר פְּרוֹת שְׂאֵכֵל: שְׂאִפְלוּ נָתַן הָאָדָם מִתְּנָה בִּפְרוּשׁ עַל מְנַת לְהַחְזִיר כָּל יְמֵי חַיֵּי פְּלוּנִי, הָרִי זֶה אוֹכֵל פְּרוֹת כָּל זְמַן הַמִּתְּנָה כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוּ.

יד. מִי שֶׁשָּׁלַח כָּלִים מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאָמַר יִנְתְּנוּ אֵלָיו לְבָנֵי הָרִי אֵלָיו יִנְתְּנוּ לְבָנִים וּלְבָנוֹת: הָרִאשׁוֹנִים לְבָנִים לְבָנִים, כְּגוֹן סְפָרִים וְכָלִי מִלְחָמָה; וְהָרִאשׁוֹנִים לְבָנוֹת לְבָנוֹת, כְּגוֹן כָּלִי מְשִׁי הַצְּבוּעִים וְחֲלֵי זָהָב יִטְלוּ אוֹתָן הַבָּנוֹת. הָיוּ רִאשׁוֹנִין לְזָכָרִים וּלְנָקִיבוֹת, יִטְלוּ אוֹתָן הַזָּכָרִים.

טו. וְכֵן הַמִּשְׁלַח כָּלִים לְבֵיתוֹ סֵתָם, וְהָיוּ בָּהֶן כָּלִים הָרִאשׁוֹנִין לְבָנוֹת יִטְלוּ אוֹתָן בְּנוֹתָיו: אֲמִדֵּן דַּעַת הוּא שְׁלָהֶן שְׁלַח. וְאִם אֵין לוֹ בָּנוֹת, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּנוֹתָיו נִשְׂוֹאוֹת יִטְלוּ אוֹתָן נָשִׁי בָּנָיו: שֶׁהִדַּעַת נוֹטָה שְׁלָהֶן שְׁלַח.

טז. הַמִּשְׁיָא בְּנוֹ הַגָּדוֹל לְכַתּוּלָה בְּבֵית, קָנָה הַבֵּית: וְהוּא, שִׁיְהִיו נִשְׂוֹאִין רִאשׁוֹנִים לְזֶה הַבֵּן, וְלֹא הַשִּׁיָּא הָאֵב בֶּן אַחֵר קֵדָם לוֹ, וְלֹא שִׁיר הָאֵב בְּזֶה הַבֵּית שִׁיַּחַד לוֹ כָּלוּם. וְדִבְרִים אֵלָיו כִּהְלָכָה שְׂאִין לָהּ טַעַם הֵם, וְנִגְעוּ חֻכָּמִים בְּדִבְרֵי זֶה מֵאֲמִדֵּן הִדַּעַת, שְׁמִרְבַּ שְׁמִחָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ גָּמַר וְהִקְנִהוּ הַבֵּית, שֶׁהָרִי לֹא שִׁיר בּוֹ לַעֲצֻמוֹ כָּלוּם; לְפִיכֶךְ אִם שִׁיר שָׁם אִפְּלוּ כֹד אֶחָד, לֹא קָנָה הַבֵּית.

יז. יַחַד לוֹ בֵּית וְכָלִי בֵּית אֵף עַל פִּי שֶׁשִּׁיר בְּבֵית כָּלִי אֶחָד לַעֲצֻמוֹ, אוֹ הָיָה לוֹ שָׁם אוֹצָר וְכִיּוּצָא בּוֹ קָנָה כָּלִי הַבֵּית; אֲבָל הַבֵּית, לֹא קָנָה. יַחַד לוֹ בֵּית וְעַלְיָה בֵּית, קָנָה; עַלְיָה, לֹא קָנָה. וְכֵן אִם יַחַד לוֹ בֵּית וְאַכְסְדָּרָה, לֹא קָנָה אַכְסְדָּרָה. שְׁנֵי בָתִּים, זֶה לְפָנִים מִזֶּה לֹא קָנָה אֲלֵא הָאֶחָד שֶׁנִּשְׂאָ בּוֹ.

יח. כִּכָּר בְּאֲרָנוּ בְּנִשְׂוֹאִין, שְׁשָׁנִים שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם שְׂדוּכִין וּפְסָק זֶה עַל יְדֵי בְּנוֹ וְזֶה עַל יְדֵי בָתּוֹ, וְאָמְרוּ כִּמָּה אֶתָּה נוֹתֵן לְבָנְךָ, כֵּךְ וְכֵךְ, וְכִמָּה אֶתָּה נוֹתֵן לְבָתְּךָ, כֵּךְ וְכֵךְ, וְעַמְדוֹ וְקִדְשׁוֹ קָנוּ בְּאֻמִּירָה; וְאֵינָן קוֹנִין בְּאֻמִּירָה זֶה, עַד שְׁעַת הַנִּשְׂוֹאִין, שְׁכָּל הַפּוֹסֵק, דַּעַתוֹ לְכַנֵּס.

יט. וְצָרִיכִין שִׁיְהִיו הַדִּבְרִים שְׁפָסְקוּ מִצּוּיִין בְּרִשׁוּתָן, שְׂאִין אָדָם מִקְּנָה לְחִבְרוֹ דִּבְרֵי שְׁלֵא בֹא לְעוֹלָם כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוּ. וְדִבְרִים אֵלָיו לֹא נָתַנוּ לְהַכְתֵּב; לְפִיכֶךְ אֵינָן בְּשִׁטָּר, עַד שִׁיטָּרֶף בָּהֶן.

כ. הַמִּקְדָּשׁ אֶת הָאִשָּׁה אִפְּלוּ קִדְשָׁהּ בְּאֵלֶף דִּינָר, בֵּין שְׁחִזְרָה הִיא בֵּין שְׁחִזָּר הוּא, בֵּין שְׁמַת הוּא בֵּין שְׁמַתָּה הִיא אֵין הַקְדוּשִׁין חוֹזְרִין לְעוֹלָם, אֲלֵא הָרִי הֵן מִתְּנָה גְּמוּרָה שְׂאִין לָהּ חִזְרָה. וְאִם הָיוּ קְדוּשֵׁי טַעוֹת, חוֹזְרִין הַמַּעוֹת. וְהַמִּקְדָּשׁ אַחֲרוֹתוֹ, הַמַּעוֹת מִתְּנָה: אָדָם יוֹדֵעַ שְׂאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּעֶרְיוֹת, וְאֵין זֶה טוֹעָה, אֲלֵא גָמַר וְנָתַן לְשֵׁם מִתְּנָה.

כא. השולח סבלונות לבית חמיו בין מרבין בין מועטין, בין שאכל שם סעודת ארוסין בין לא אכל, בין שמת הוא בין שמתה היא, או שחזר בו האיש יחזרו הסבלונות כלן, חוץ מן המאכל והמשקה.

כב. וכן פלים מועטים ששלח לה להשתמש בהם שם בבית אביה אם נשתמשה בהן ובלו או אבדו, אינן משתלמין. אבל אם היו קימין חוזר הכל, וגובה אותם בבית דין: שהדבר ידוע שלא שלחם אלא דרך נואי בלבד.

כג. חזרה היא בו, חוזר הכל; ואפלו המאכל והמשקה, נותנת דמיו בזול. וכבר הסכימו הגאונים שאם היו דמי המאכל והמשקה ששה משלמת ארבעה, אם חזרה בו: שלא נתן לה מתנה זו, אלא ודעתו שלא תחזר בו.

כד. הורו רבותי שאם היה מנהג המדינה שיעשה כל ארוס סעודה ויאכיל רעיו, או יחלק מעות לשמשין ולחזנין וכיוצא בהן, ועשה בדרך שעושין כל העם, וחזרה בו משלמת הכל: שהרי גרמה לו לאבד ממונו; וכל הגורם לאבד ממון חברו, משלם. והוא שיהיו לו עדים כמה הוציא, שאין זה נשבע ונוטל.